

Examensarbete 15 hp

Musiklärarexamen

2008

Mia Lundell

Det kommunikativa yrket

En studie av läraryrket

Handledare: Ralf Sandberg

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm

Sammanfattning

Utgångspunkten för detta arbete har legat i att undersöka och ta lärdom av vad som kan föreligga de beslut och val lärare tar i sin undervisningssituation. Jag har använt mig av tidigare undersökningar och teorier och utifrån dessa formulerat en enkät. Enkäten har i sin tur fått ligga till grund för en av mig utförd analys. Jag redovisar litteratur under fyra rubriker, som också kan ses representera olika ingångar jag haft för att behandla och se på de svar jag fått på enkätundersökningen.

Det jag har sett tecken på efter att ha analyserat inkomna svar, är att en lärares mål inte alltid stämmer överens med vad den faktiska uppgiften ”att vara lärare” verkar vara. Jag har också ur enkätsvaren sett en överrepresentation av psykodynamiska svar, vilket inte alls i samma utsträckning motsvaras hos de svarandes utbildning.

Kanske är citatet nedan svar på frågorna jag ställer i min uppsats.

”sträva efter att lära känna dig själv, vilket är den svåraste uppgift du kan få här i världen”

Cervantes (1547-1616)

1	Inledning	4
1.1	<i>Syfte</i>	8
1.2	<i>Metod</i>	8
2	Tidigare forskning	8
2.1	<i>Litteratur angående "att vara lärare" och begreppet "lärarroll"</i>	9
2.2	<i>Litteratur angående kompetens</i>	12
2.4	<i>Litteratur angående lärarens territorium</i>	15
3	Undersökning	16
3.1	<i>Resultatsammanställning av svar på enkätfrågor</i>	16
4	Analys av svarsresultat	22
4.1	<i>Tolkning och slutsatser efter sammanställning och analys av svarsresultat</i>	22
4.2	<i>Utgångspunkt och förklaring av tillvägagångssätt</i>	22
4.3	<i>Presentation</i>	23
4.4	<i>Jämförelser av olika frågors svar</i>	25
4.5	<i>Övrig iakttagelse</i>	26
	Diskussion, och fortsatt forskning	27
5	Referenser	30
6	Appendix	31

1 Inledning

När jag tänker efter hittar jag grogrunder för val av undersökningsområde för min examensuppsats redan under min tid som gymnasieelev. Jag hade en lärare som i mina ögon undervisade med en otrolig iver och övertygelse. Han fick mig att bli intresserad och engagerad av hans ämnen, och jag tyckte han var bäst av alla lärare jag hade. Uppenbart var dock att inte alla hade samma uppfattning som jag. Många elever uttryckte att de kände sig provocerade och sårade under hans lektioner. De ansåg att han betedde sig illa och barnsligt. Läraren i fråga och jag kom väldigt bra överens, och jag hade svårt att förstå en del av mina klasskamraters reaktioner.

Det jag i efterhand tror mig ha insett, är att min lärare nog egentligen inte brydde sig så mycket om vad eleverna tyckte. Han ”körde sitt race” och försökte inte överhuvudtaget anpassa sig. De elever som han tyckte om fick utgöra något slags bränsle för hans eget välmående, och fick han inte den respons han behövde blev hans undervisning därefter. Hans flexibilitet var ganska liten och han behandlade på ett sätt alla elever likadant. Dem det passade blev nöjda, de andra fick sköta sig själva. Läraren fick mycket kritik från elever, och fick om jag inte minns fel, även varningar från ledningshåll om att han nog inte skötte sig som förväntades. Men hur kunde det då komma sig att denne fantastiske man valt att inte mer tydligt vårda sin roll som lärare? Varför tog han inte tillvara på sina erfarenheter och den kritik han fick för att utvecklas? Det kanske skulle behövas vissa medvetna och krävande förändringar av mönster, men samtidigt skulle han ju bli en bättre och mer omtyckt lärare? Självklart finns inga enkla svar på dessa frågor, och skäl och anledningar till hans val kan bara han själv ge. Jag tror att vi alla löper en risk att hamna i en smått statisk lärarroll, men vad kan vi göra för att undvika det?

Fyra år senare började jag studera vid Kungliga Musikhögskolan (KMH) på sångpedagogutbildningen. Jag var nyfiken på vad som skulle erbjudas mig och jag var intresserad av att se skillnader i olika pedagogers skolor och tankar. Jag ville veta och lära mig att förstå rent tekniskt vad som påverkade resultatet. Vad jag efter ett tag upplevde och reagerade på var att vi alla (studenter) väldigt lätt hamnade i ”olika läger”. Dels utefter vilken utbildning vi gick och också utifrån vilken lärare vi hade. Vad som försiggick i andra salar var, och förblev hela tiden lite av en hemlighet. Och jag förstår varför dessa sociala grupperingar uppstod, elever hade helt enkelt fler lektioner gemensamt och av en helt naturligt förklaring tydde man sig till dem man lärt känna bäst. Det som verkligen fick mig att på allvar börja fundera över innebörden och eventuella konsekvenser av dessa grupperingar var när jag en dag tyckte mig ana att en elev inte riktigt trivdes eller var nöjd med sin ”grupptillhörighet”. Det hela blev obehagligt och uppförstorat och det verkade inte finnas några smidiga eller tidigare beprövade lösningar till att enkelt hantera situationen.

Det känns för mig som lärare angeläget att försöka ta reda på hur jag på bästa sätt kan lära mig hitta lösningar på olika problem jag kan komma att utsättas för i mitt yrke.

1.1 Syfte

Med denna uppsats har jag velat undersöka hur instrumentallärare med några års erfarenhet ser på sin undervisning, och vad de anser deras roll som lärare innebär.

Vad upplever lärare att deras ”år på banan” har bidragit med till deras nuvarande sätt att undervisa?

Finns det för lärare några slags verktyg som hjälper dem att undvika att hamna i en statisk pedagogroll? Och i så fall vilka?

1.2 Metod

Enkät

Jag har tagit kontakt med ett 11 verksamma instrumentalpedagoger och frågat om de kunde tänka sig att ställa upp på en skriftlig öppen enkätundersökning som har syftat till att ge mig underlag för examensuppsatsarbete. Valet av enkätfrågor har formulerats efter tankar jag fått ifrån de rubriker jag sorterat litteratur under. Frågeordningen har bestämts med syfte att förbereda och förenkla de svarandes tankebanor. Jag har ämnat göra en kvalitativ undersökning där de svar jag fått in förväntas berätta och förklara tankegångar, och samtidigt öppna för tolkningar och eventuella nya frågeställningar.

2 Tidigare forskning

Jag har studerat litteratur, uppsatser och artiklar som på olika sätt förklarar och behandlar ämnen som kan komma att spela roll för att analysera material i min undersökning. Genom att söka information på Stockholms Stadsbibliotek, Kungliga Musikhögskolans bibliotek och via olika sökmotorer på Internet har jag fått tag i den referenslitteratur jag använt mig av i mitt uppsatsarbete. Det finns en stor mängd böcker, artiklar och uppsatser skrivna om undervisning och lärarroll/er. Jag har valt ut ett antal där jag funnit kopplingar, undersökningar och citat som jag ansett varit relevanta att studera utifrån mitt syfte. Vid tillfälle då ”författaren” nämns, är det jag, Mia Lundell, som uttalar mig angående citat eller text.

2.1 Litteratur angående "att vara lärare" och begreppet "lärarroll"

Vi har alla gått i skolan och mer eller mindre tänkt på vad en lärare gör. Men hur lyder vetenskapens definition av vad en lärare har för uppgifter, och vad skulle uppgifterna bestå i? Vad säger tidigare rapporter och undersökningar om begreppet "lärarroll"? Finns det värderingar och tolkningar hos lärarna själva, och var kommer de i så fall ifrån?

Här redogörs de svar man fick av en undersökning utförd på lärarhögskolan i Malmö då man eftersökte en beskrivning av lärarroll/lärarroller.

Efter statistisk bearbetning fick man fram fem huvudområden för en lärares verksamhet och dess delroller. (Maltén 1995, s. 18 ff)

1. *Utvecklingsfaktorn*; att besitta kunskaper i psykologi, pedagogik och metodik, samt krav på en framåtverkande inställning till läraruppgiften.
2. *Social-emotionella faktorn*; roller som alla på något sätt kan beskrivas som allmän elevvård.
3. *Metod-material-faktorn*; krav på metodiska kunskaper, planeringsegenskaper, färdigheter i användning och om läromedel
4. *Kognitiva faktorn*; krav i att själv kunna förmedla kunskaper, att ha kunskap i undervisningsämnen, krav på fortbildning, krav på språkliga färdigheter.
5. *Samverkansfaktorn*; krav på all slags samverkan på alla nivåer, såsom med andra lärare, med skolledning, med andra organ i samhället.

Ur dessa fem faktorer kan man enligt Maltén summera tre huvudområden för lärarens arbete, nämligen:

1. personlighetsutveckling
2. undervisning
3. samverkan

Ordet "lärarroll" kan associeras till ett spel, ett bestämt uppträdande som förväntas av aktören ifråga, i detta fall läraren. Enligt en intervjuundersökning (Säll 2000, s. 48 ff) med lärare under utbildning, eller nyss utexaminerade, finns konstruerade förväntningar och skepnader av lärarrollen. Säll har funnit tre olika lärartyper/skepnader/roller mellan vilka hon menar att hon såg tydlig åtskillnad, och uttrycker att det inte fanns några problem att dela in de intervjuades berättelser och uttalanden utefter dessa kategorier.

1. estradören; har en utstrålning och framför sitt budskap på ett intresseväckande och fängslande sätt. Den egna personen är ett viktigt instrument.
2. regissören; ser sin roll som planerare och organisatör.
3. illuminatören; belyser och riktar sin uppmärksamhet till, och anpassar undervisningen efter den enskilde eleven, ser och också att det handlar om sociala och emotionella behov.

Av det framkomna resultatet och Sälls antydning om tydlig och klar kategorisering följer frågan om lärare mer eller mindre automatiskt ikläder sig roller?

I så fall, varifrån kommer dessa roller och mönster? Och hur förhåller vi oss till dem?

En undersökning gjord av Strahan (Kristenson och Gustafson 1998, s.10 ff) beskriver ett utvecklingsmönster som finns hos lärarstudenter.

- söker bekräftelse av sig själva i lärarrollen
- söker bekräftelse av eleverna
- bedömer sin duglighet som lärare utefter elevernas prestationer

Kristenson och Gustafson väljer att se mönstret som en bekräftelse av teorin om att lärarstudenten har sin utgångspunkt i den egna upplevelsen som elev.

Är det så att vi bara upprepar vad vi själva haft för erfarenheter av lärare? Eller grundas vår bild och förväntan kanske till och med på orealistiska och romantiserade önskningar?

Gordon (Nilsson 2001, s. 11ff) tar upp sex myter om bilden av idealläraren; ("myt" enligt SAOL; berättelse eller sägen om gudar eller sagohjältar; uppdiktad historia; vanföreställning)

Myt 1: Bra lärare är lugna och har jämt humör. De förlorar aldrig tålamodet eller visar starka känslor.

Myt 2: Bra lärare har inga förutfattade meningar eller fördomar. De tycker lika mycket om alla elever. De har inga favoriter och inga hackkycklingar. De har inga fördomar t.ex. mot invandrare eller knarkare.

Myt 3: Bra lärare kan göra undervisningen stimulerande, spännande och fri. Det är ändå alltid tyst och lugnt på lektionerna.

Myt 4: Bra lärare glömmer aldrig och gör aldrig fel.

Myt 5: Bra lärare vet alla svar. De kan så mycket mer än eleverna, och är absolut objektiva i sin undervisning.

Myt 6: Bra lärare är alltid också lojala mot kollegor. De visar alltid upp en "enad front" med det övriga kollegiet gentemot eleverna, oavsett vad de själva känner innerst inne.

Om denna beskrivning av en "ideallärare" motsvarar en allmänt härskande bild av och syn på vad en bra lärare bör behärska syns det vara ganska lätt att ur ett rent logiskt perspektiv kunna konstatera att det inte är en rimlig förväntan. Orden "aldrig", "absolut", "alla", "alltid" lämnar inga utrymmen för mänskliga misstag eller missförstånd, utan myterna tycks beskriva en slags superhjärte. Att lärare vill vara så "bra" som möjligt är ju en önskvärd tanke, men samtidigt borde det gå att hitta mer realistiska utgångspunkter att arbeta utifrån. Har lärare några sätt att komma fram till en sund och realistisk bild av sin uppgift, och vad finns det för faktorer som styr och påverkar lärares resonemang och synsätt?

Maltén (1995, s 119 ff) talar om lärares olika människosyner, hur de påverkar och vilka konsekvenser de ger på lärarens sätt att arbeta. Han frågar om vi själva lärare är medvetna om

-vilken syn vi har

-var vi fått den ifrån, och

-vilka konsekvenser den får?

Maltén delar in lärarens människosyn under tre synsätt.

1. *Den ansvarslösa människan;*

- har en medfödd ovilja till arbete,
- denna elev måste därför styras kontrolleras och tvingas,
- föredrar rent av att styras för att slippa ta eget ansvar
- har relativt små ambitioner och vill helst ha materiell belöning

Konsekvenser av denna sorts människosyn gör att lärare väljer att;

- ge order
- kontrollera
- berömma eller klandra

2. *Den sociala människan;*

- är först och främst motiverad av sociala behov och samspel
- ser i ringa mening hårt på rationaliserat arbete, kontakter betyder mer
- är mer mottaglig för påverkan från en arbetsledning som förmår uppfylla medarbetarens sociala behov och strävan av att bli accepterad

Konsekvenser av denna människosyn är att lärare;

- tillåter känslor och behov
- ge ramar, men inom dessa frihet
- underlättar och stödjer
- använda kollektiva arbetsformer

3. *Den självförverkligande människan;*

- upplever arbete och ansträngning som något naturligt
- upplever inte yttre kontroll och hot om straff som någon drivkraft
- vill istället utöva självstyrning och självkontroll för att nå mål
- uppfattar själva målsengagemanget som belönande
- är i stånd att inte bara acceptera utan också söka eget ansvar
- äger förmåga att använda fantasi, intellekt och kreativitet

Konsekvenser av denna slags människosyn är att lärare;

- fungerar som katalysatorer
- stödjer och stimulerar
- ger självbestämmande
- förväntar sig medansvar

Författaren undrar då: med större insikt i vad som möjligtvis påverkar lärares metodiska beslut eller icke-beslut, kan då också större krav på förändring och resultat ställas?

Kveli (1994, s.59) förklarar sina insikter om pedagogisk verksamhet. Hon beskriver att den ”pedagogiska verksamheten handlar om sammansatta och skiftande sociala processer där många förhållanden påverkar varandra samtidigt...”

De undersökningar och resultat jag nämnt låter mig förstå att det är en högst dynamisk och varierad uppgift som man som lärare ställs inför. Det finns krav och

förväntningar, både hos läraren själv och hos eleverna lärarna möts av i sitt arbete. Lärarrollen styrs och förändras på grunder som kan vara ganska otydliga att definiera. Ordet ”roll” uppmanar till ett slags spel, som i sig inte behöver innebära problem, men kräver ett högst medvetet val av repliker och agerande. Och att vara lärare förutsätter ett konstant underhåll av kunskap och ifrågasättande av metodiska tillvägagångssätt. Att också hela tiden arbeta utefter stundens förutsättningar och förhålla sig och uppgifterna utefter den för tillfället rådande situationen.

2.2 Litteratur angående kompetens

Vad som beskrivs under rubrik 2:1 är flertalet mer eller mindre konkreta egenskaper och kunskaper en lärare bör eller förväntas besitta. Är dessa vad man vad man söker hos en kompetent lärare? Kompetens är enligt SAOL (2006); skicklighet, behörighet.

Maltén (1995, s12 ff) visar på att lärarkompetensen byggs upp av en rad kunskaper och färdigheter i

- de ämnen läraren undervisar i
- metodik
- elevers mognadsutveckling
- grunder kring kommunikation, relationsbearbetning och konflikthantering

Utifrån sammanfattning av rubrik 2:1 väcks en fråga hos författaren: Om dessa ovan nämnda punkter kan ses som grunder för en lärares kompetens, blir då kompetensen automatiskt större beroende på hur länge läraren har arbetat? Ju längre en lärare har arbetat desto fler elever har han eller hon mött. Förutsätter varje ny elev ett nytt socialt sammanhang, förnyat intag av kunskap, nya metodiska insikter, nya krav och förväntningar att lära sig av?

Vad som kan anses vara kompetens kan ges svar på i den jämförande studie Teachout (Kristenson/Gustavson 1998, s.7) genomförde, där man jämförde nyutexaminerade lärares tankar med gamla lärares om undervisning. Resultatet blev att skillnaden mellan dessa två gruppers åsikter var väldigt liten. Undersökningen utfördes genom att lärarna gavs 40 påståenden att inbördes rangordna utefter hur viktiga de ansågs vara att för att nå så effektiv undervisning som möjligt. På sju av tio högst rankade egenskaper och kompetensområden erhöles samma svar. De egenskaper vilka båda undersökningsgrupper placerade högst är;

- att vara mogen och ha självinsikt
- att kunna motivera/engagera sina elever
- att vara en ledargestalt
- att involvera eleverna i själva inlärningsprocessen
- att ha förmåga att skapa självkänsla/självförtroende hos eleven
- att vara organiserad
- att ha en positiv inställning

En annan syn på kompetens som verkar förstärka resultatet av Teachouts studie är Kvelis (1994, s.132). Hon menar att en lärares yrkeskompetens förenklat kan grupperas under tre huvudkrav;

1. Pedagogiskt handlande; att läraren kan genomföra undervisningen i överensstämmelse med fastställda mål och planer, och anpassa inlärningsarbetet efter elevens förutsättningar.
2. Pedagogisk planering; att läraren själv kan skapa planer för undervisning och inlärninng och att han kan motivera sitt arbete.
3. Kritisk reflektion; att läraren kan ifrågasätta sitt eget och skolans arbete, bedöma det pedagogiska arbetet och därmed också utveckla sin egen kunskap och kompetens.

Under 2:1 beskrevs många förväntningar som sätts till lärare, krav som ställs, och olika roller som kan finnas att spela eller hamna i. Kveli uttrycker i sin förklaring av lärarens uppgifter väldigt klara krav och kompetens inom yrket, men ger samtidigt exempel på arbetsuppgifter för att ge möjlighet att kunna utveckla dessa. Hon ställer följande frågor och uppgifter att betänka;

- Hur ser du på den tredelade uppställningen av kompetenskrav?
- Tycker du den täcker de viktigaste kraven eller saknar du vissa centrala moment?
- Diskutera din uppfattning med andra.
- Kanske vill du sätta upp en något fylligare översikt?
- Hur tolkar du kompetenskravet på kritisk reflektion?
- Håller du med om tolkningen?
- Hur viktig anser du denna kompetens vara?
- Hur menar du att den kan utvecklas?

Finns det några anledningar till att diskussioner och modeller som dessa inte skulle fungera? Lärare borde väl självklart välja att aktivt arbeta utifrån givna förslag?

Det som kan komma att motarbeta en utvecklingstanke som denna är en av Hargreaves (1994, s. 163) nämnd grundläggande kompetensångest som lärare kan uppleva, ”en ångest för att framstå som inkompetent både inför sina kollegor och sig själv”. Hargreaves talar om lärarens isolering i sitt eget undervisningsrum, som både ger ett skydd mot förebråelser och kritik, men samtidigt utestänger beröm och stöd från kollegor. Lärarna hamnar i en position som består av utebliven respons och feedback från andra i samma situation. Också berättas om en amerikansk studie där man fick fram resultat som visade på att planering och problemlösning tillsammans med kollegor knappast förekom över huvudtaget, möjligtvis delade man med sig av material och idéer, och att de mest isolerade lärarna helt enkelt föredrog att hålla vissa problem för sig själva.

Förklaringen på vad kompetens innebär är både väldigt konkret men samtidigt högst relativ. Det ges många svar på vad som allmänt verkar och kan anses vara kompetens, men hur bedöms den och vem bedömer? Exempel ges på vad lärare kan göra för att höja sin kompetens, som att arbeta utifrån vissa metoder och modeller, men vad som verkligen måste nämnas och ses som en förutsättning för någon som helst kompetensutveckling är god självinsikt och tydliga val i varje enskild lärarens fall. Och att ha i åtanke är också att människans osäkerhet och

behov av trygghet riskerar att bromsa hennes förmåga att vidga sina vyer och kompetens.

2.3 Litteratur angående erfarenhet

Att läsa om erfarenhet ger en erfarenhet om vad erfarenhet är. Erfarenhet behöver i sig inte nödvändigtvis bestå av några konkreta resultat för att betraktas som erfarenhet, men samtidigt innefattar ordets innebörd en slags automatisk förväntan på större kunskap och förståelse av situationer. Finns det några strukturer för samlande och underhåll av de erfarenheter en lärare får med sig? Och hur bedömer tidigare undersökningar på hur erfarenhet erhålls?

Kveli (s. 64) gör en jämförelse och ser gemensamma drag i lärarens och forskarens tankemönster och arbetsmetoder. ”De har båda idéer, planer och hypoteser som de testar i praktiken. Erfarenheterna utvärderas och bildar underlag för reviderade planer och tester. ”Det handlar om en läro- och utvecklingsprocess som aldrig avslutas utan där det hela tiden byggs upp nya insikter och ny handlingskompetens.” Att lärare här liknas med en forskare verkar helt logiskt, uppgifterna och tillvägagångssättet är de samma. Och lärare må i sin utbildning upplysas om vikten av planering och förståelsen för att yrket tillåts bestå av ställda hypoteser, och även tidigare rubriker bekräftar Kvelis jämförelse. Den del av jämförelsen som är intressant är huruvida lärare i samma utsträckning som forskare reviderar sina tester och utvärderar dess resultat.

”Teorin är lärarens grundval för planering av praktiken och för analys och bedömning, både under arbetets gång och efteråt. Teorin påverkar därmed praktiken, samtidigt som också teorin revideras i ljuset av nya erfarenheter. Det är samspelet mellan praktik och teori, mellan handling och reflektion, som i kontinuerlig utvecklingsprocess frambringar både nya insikter och en bättre praktik...Det finns således inga slutgiltiga sanningar eller färdiga ideallösningar som man utan vidare kan ta i bruk” Kveli, (s60) Återigen betonas tyngden av konstant utvärdering av och reflektion över de erfarenheter man gjort. Samtidigt varnar Hartman (1995, s.203) för att utifrån den egna beprövade erfarenheten dra generella slutsatser om utbildning i största allmänhet.

”Erfara” enligt SAOL; få reda på, lära känna, uppleva

Erfarenhet är ett högst subjektivt begrepp. Erfarenheter går inte att värdera eller jämföra med varandra. Och tillsammans med sammanfattning av tidigare rubriker skulle heller ingen erfarenhet kunna vara den andra lik. Det som kan ses som en förutsättning för att kunna lära av våra erfarenheter, är en återkommande utvärdering av det vi upplevt eller lärt, och att försöka se varje specifik situations olika händelser och yttre påverkningar.

2.4 Litteratur angående lärarens territorium

Efter att ha studerat och läst om lärares roller, olika krav, föreställningar de förväntas leva upp till och kunna hantera, presenteras här ett följdresonemang med frågor. Med läraryrkets uppgifter följer naturligt ett stort ansvar både för sig själv och för eleven, men ges läraren rättvisa förutsättningar för att ta detta ansvar? Finns det yttre rumsliga faktorer som eventuellt försämrar lärarens möjligheter, och hur påverkar de? Att arbetet utförs utifrån den specifika lärarens egna erfarenheter och kunskaper har redan påvisats, men hur kan den ensamme läraren påverkas av läraryrkets ovalda förutsättningar?

Nämner återigen Hargreaves (1994, s.178) som talar om lärarens isolering i sitt eget undervisningsrum, som både ger ett skydd mot förebråelser och kritik. Blir innebörden att kollegors åsikter och funderingar/tankar är något man i sitt dagliga arbete som lärare inte per automatik utsätts för? Råkar man begå ett misstag kan det då till synes vara relativt enkelt att korrigera samt att enbart för sig själv konstatera vad som skedde och välja förhållningssätt till det inträffade.

Nilsson (2001, s. 16) hänvisar till en artikel av Mats Ekholm där Ekholm skriver "Läraren får utöva sitt yrke utan att andra lägger sig i de övervägande och handlingar som företas. Varken kollegor eller arbetsledning ser till hur arbetet egentligen bedrivs." Och samtidigt säger Kveli att det står klart att "viktiga pedagogiska överväganden och val bara kan företas i den aktuella situationen och av den som känner eleverna och förhållandena", (s.59). Ytterligare beskriver Hartman (1995) att kunskap om undervisning ofta är av intuitiv karaktär, och en intuition upplevd av en lärare under samarbete med elev sällan kan förklaras. Kan det också medföra att eventuella missuppfattningar och missförhållanden överhuvudtaget aldrig uppdragas eller blir synliga för varken lärare eller elev? Och vem innehar egentligen rätten att ifrågasätta de beslut som i stunden fattades?

Illeris skriver att en lärarfunktion, som har visat sig vara av mycket stor betydelse i problemorienterade utbildningsförlopp, är lärares inbördes samarbete. Illeris anser att möten lärare emellan måste betraktas som ett debatt- eller informationsforum, inte ett ställe där man nödvändigtvis skall uppnå enighet om allt, utan där en rad förhållanden kan klaras ut så att lärarresurser blir rationellt utnyttjade. "Det har visat sig vara mycket väsentligt för lärarnas funktionsduglighet och för arbetet i stort att lärarna är väl informerade om varandras arbete, problem, planer och bevekelsegrunder." Illeris (1976, s197)

Vad som egentligen händer i varje enskilt rum är till stor del upp till respektive lärare att ta ansvar för. Läraryrket kan därmed ses som relativt ensamt där ett rums fyra väggar tydligt begränsar möjligheter och förutsättningar för påverkan, samarbete och kontroll. Det verkar också finnas ett allmänt godkännande och förståelse av undervisningens form i fråga om "för stunden fattade beslut", men samtidigt framkommer det en tydlig kritik.

3 Undersökning

3.1 Resultatsammanställning av svar på enkätfrågor

Detta är en av mig reducerad redovisning (vid svar bestående av två synonyma ord eller liknande förklaringar har jag valt att redovisa dem tillsammans under gemensam formulering) av de svar jag fått på mina frågor.

Nr	Fråga	Svar	Antal
1	<i>Ditt namn och ålder.</i>	NN är mellan 38-70	Alla
2	<i>Vad har du studerat, vilken är din grundutbildning?</i>	Musikdirektör Musikvetenskap Litteraturhistoria Pedagogisk påbyggnad IE-utbildning, olika instrument Musikerutbildning Privatstudier inom instrumentet Folkhögskoleutbildning Klasslärarutbildning Kantorsexamen Kyrkomusikerutbildning Civilingenjör Historia Diplomutbildning	3 3 1 2 7 4 2 1 2 3 2 1 1 2
3	<i>Hur länge har du undervisat, och vilket eller vilka ämnen?</i>	Mellan 11-52 år <hr/> Enskild undervisning på respektive instrument Metodik Gruppundervisning, komposition Harmonilära Arrangering Matematik Fysik Kemi	Alla 10 1 1 1 1 1 1 1

		Musikhistoria	1
		Ensemble	1
		Kör	4
4	<i>Är du, eller har du själv varit aktiv musiker? Beskriv i så fall på vilket sätt.</i>	Ja, är eller har varit	Alla
5	<i>Grundar du din pedagogik på någon skola eller filosofi, isåfall vilken?</i>	Nej	4
		Ja	1
		_____	_____
		Har utvecklat en egen grundtanke för min undervisning	6
		På kunskap och intryck jag fått från andra, egna lärare	2
		Kunskap jag fått från kollegor	1
		Har utvecklats genom min kontakt med studenter	1
		Tanken att "ej stöpa i samma form"	1
6	<i>Har du något eller några mål med din undervisning? Vilket, eller vilka?</i>	Ja	Alla
		_____	_____
		Att ge eleven verktyg och teknik att förverkliga sin konstnärliga vilja	5
		Att inse eventuell teknisk belastning vid konstnärlig utveckling	3
		Genbreddning/repertoarkännedom	2
		Att lära eleven att lyssna på och njuta av sitt musicerande	1
		Att lära ut övningsteknik	1
		Lärarens mål varierar efter elevens mål och ambitionsnivå	1
		Att eleven ska utveckla sin kapacitet och bli så bra som den har förutsättningar för	3

		Att lära eleven att inte ge upp	1
		Att finna olika uttrycksmöjligheter	2
		Att lära eleven växa genom den musik de möter	1
		Att få bort fördomar hos eleven angående sitt utövande på respektive instrument	2
		Att eleven ska få bättre teknik	3
		Kommunikation	1
		Metodik	1
		Undvika ”stöpa i samma form”	1
		Ge uppmuntran	1
7	<p><i>Upplever du någon skillnad i ditt tillvägagångssätt att undervisa nu, i jämförelse med hur du arbetade i början av din tid som pedagog?</i></p> <p><i>Om du gör det, hur visar det sig?</i></p>	<p>Ja</p> <hr/> <p>Mer erfaren</p> <p>Jag kan mer</p> <p>Större ämneskompetens</p> <p>Större pedagogisk kompetens</p> <p>Större social kompetens</p> <p>Upplever utvecklad ödmjukhet gentemot mig själv och/eller elev</p> <p>Känner större säkerhet</p> <p>Har lättare att identifiera problem</p> <p>Upplever större variation i mitt sätt att undervisa</p> <p>Litar mer på min instinkt</p> <p>Jag känner mig tryggare</p> <p>Jag har blivit bättre</p> <p>Känner mindre kontrollbehov som lärare</p> <p>Tillåter större personligt uttryck i min undervisning</p> <p>För en mer långsiktig undervisning</p>	<p>Alla</p> <hr/> <p>6</p> <p>4</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>1</p> <p>3</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

		Når snabbare resultat	1
		Vågar begå fel	1
		Är effektivare	2
			1
8a	<i>Känner du att du någon gång stött på problem i din lärarroll?</i>	Ja	9
		Nej	1
8b	<i>Och isåfall, hur har du tacklat dessa?</i>	Har valt att inte bemöta visst problem/inte getts förutsättning för att kunna bemöta	2
		Uttryck för ifrågasättande av lärarens och elevens fortsatta samarbete	4
		Samtal, dialog med eleven	3
		Försökt lösa dem	1
		Självrannsakan	3
		Ändrat inriktning, nivå och attityd på undervisningen	1
		Ge rent tekniska råd/lösningar	2
		Sett utmaning i att utveckla min pedagogik	1
9	<i>Vad anser du i din roll som lärare vara viktigt att bistå eleverna med? Vänligen skriv ned max fem punkter samt kortfattad förklaring</i>	Inspiration	2
		Lust	1
		Erfarenhet	1
		Nyfikenhet	1
		Kunskap	4
		Bredd	1
		Öppenhet och frimodighet	3
		Ödmjukhet	1
		Mod	3
		Hantverksskicklighet	1
		Övningsteknik	3
		Repertoar	4
		Hjälp inför och vid yrkesutövande	3
		Instrumentkännedom	4

		Insikt och tolkning av musik	1
		Stärkande av elevens självförtroende	1
		Musikalisk stimulans	1
		Få dem att utvecklas	3
		Att lära ut eleven att vara nöjd med sin prestation	1
		Ödmjukhet	1
		Bredd	2
		Teknik	3
		Entusiasm	1
		Ge insikt i instrumentvård	2
		Planering	2
10	<p><i>Har du själv tagit lektioner av någon eller gått ytterligare kurser efter din examen?</i></p> <p><i>I så fall, i vilken form</i></p> <p><i>och vilket syfte hade du med det?</i></p>	<p>Ja</p> <p>Nej</p> <hr/> <p>Enskild undervisning</p> <p>Kurser i grupp/masterclasses</p> <p>Via medlemskap i förbund</p> <hr/> <p>(har även fått svar under den här punkten där lärarna nämner sina konsertbesök/-erfarenheter)</p> <p>Att komplettera/kompensera brister i min utbildning</p> <p>Behövde stärka min teknik</p> <p>För att få självförtroende</p> <p>För att få större erfarenhet/kunskap</p> <p>Att vilja utvecklas som människa</p> <p>Vill fortsätta utvecklas</p> <p>Ett sätt att ge min lust bränsle</p> <p>För att fördjupa och bredda min repertoar</p> <p>Genrebreddning</p>	<p>9</p> <p>1</p> <hr/> <p>10</p> <p>8</p> <p>1</p> <hr/> <p>2</p> <p>4</p> <p>3</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

10 av de 11 lärare jag kontaktade har ställt upp på att besvara frågorna, och i det nekande fallet uppgavs tidsbrist som anledning till varför personen valde att inte delta. Svaren jag fått in har jag sedan sammanställt, bedömt och sorterat in under tre kategorier jag valt att utgå ifrån i min tolkning och analys. Detta kan tyckas godtyckligt då jag själv valt att tolka eventuellt längre innebörd av svar. En slutsats jag dragit i utvärderandet av enkätformen är att frågorna kunde ha formulerats med mer konkreta och tydliga begränsningar. Enkäten har också givits de deltagande utan någon ytterligare förklaring mer än att jag har beskrivit att ”jag är intresserad av att veta hur man tänker och fungerar som pedagog efter att ha varit verksam i några år”.

Jag har valt att ställa mina frågor till lärare som har en yrkeserfarenhet på minst tio år. Enkätfrågorna har lämnats att tolkas fritt för var och en som fått enkäten. Samtidigt som jag gav, eller mailade enkäten, informerade jag om att, ”om ni har några frågor eller upplever oklarheter är det bara att ringa för vidare information”. Ingen av lärarna har tagit kontakt och frågat, mer än en som enbart kunde tänka sig att besvara enkäten via telefon, vilket jag gick med på.

Min ursprungliga tanke med enkäten var att också, efter att ha fått in svar, följa upp med en intervju som skulle ge utrymme för ytterligare uttalanden och diskussion. Men efter att ha fått in första svar bedömde jag att mina frågor gav tillräckliga svar för att kunna utföra en jämförelse och analys. Eftersom jag har valt att använda mig av en öppen enkät kan det vara svårt att se enhälliga och tydliga resultat. Svaren har påverkats av subjektiva värderingar och tolkningar av mina frågor och begrepp. Samtidigt har det varit intressant att just se vad, och hur, olika begrepp har tolkas av olika personer. Kanske kan detta ses som en otydlighet från mitt håll och ifrågasättas om det överhuvudtaget ger relevanta svar, men jag anser att det är bedömningsfriheten jag ger som besvarar det jag är ute efter.

Genom att inte ställa frågorna öga mot öga hoppas jag att jag på minsta möjliga sätt påverkat de aktuella lärarnas svar. Exempel på hur min fysiska och verbala närvaro eventuellt skulle ha kunnat spela roll för svaren är; huruvida jag (mer eller mindre omedvetet) skulle ha betonat vissa ord olika och därmed inte ställt ”samma frågor”, eller ha (också mer eller mindre omedvetet) uttalat vissa hela formuleringar med större eller mindre eftertryck än andra. Att ställa frågor exakt likadant oberoende av vem jag har framför mig tror jag skulle vara en omöjlighet, då jag på olika sätt har någon slags relation till nästan alla lärare som jag har valt att ge enkäten till. Därför ville jag i största möjliga mån undvika kontakt då de besvarade frågorna. Lika mycket som att de personer jag ställde frågorna till skulle kunnat ha påverkat mig i min roll som frågeställare, lika mycket skulle min närvaro och reaktion kunnat ha påverkat dem och deras svar. Att då ge dem en enkät att besvara för sig själva såg jag som ett sätt att undvika denna slags yttre påverkan. Trots detta genomförde jag en enkätundersökning via telefon.

Jag har valt att låta personerna som deltar vara anonyma, och har ingen aning om huruvida det har påverkat deras svar, eftersom de vet att *jag* ändå via mitt formulär vet vilka som har svarat vad. Man kan nog konstatera att det troligen har haft någon slags påverkan, jämfört med om någon okänd skulle komma och göra samma undersökning, men den skillnaden är av självklara skäl omöjlig för mig att bedöma.

4 Analys av svarsresultat

4.1 Tolkning och slutsatser efter sammanställning och analys av svarsresultat

För att bättre kunna analysera resultatet av de svar jag fått in vill jag först med hjälp av SAOL definiera betydelsen av några ord och begrepp jag använt mig av i min enkät;

Problem; vansklig fråga, spørsmål, svårighet(er), uppgift att lösa
Pedagogik; vetenskapen om uppfostran och undervisning; uppfostrings- eller undervisningskonst

Ordet ”lärarroll” är ett mångtytt sammansatt begrepp som jag delat upp i;
Lära; undervisa, inhämta kunskap i, lära sig inhämta, tillägna sig
Roll; uppträdande som förväntas av viss person med viss uppgift eller ställning

4.2 Utgångspunkt och förklaring av tillvägagångssätt

Vissa av enkätsvaren kräver ingen kommentar eller analys. Till dessa räknas svar på fråga nr 1, 2, 3, 4 och 5. Anledningen till att de formulerades var för att dokumentera pedagogisk och musikalisk erfarenhet, samt studiebakgrund då det har utgjort en del av grunden för frågorna i mitt syfte. Till exempel att se vad personerna tidigare studerat och kunna jämföra det med senare eventuella utbildningar.

De frågor som jag ämnat kunna använda som grund för analys är nr 6, 7, 8, 9 och 10. Frågorna utformades med en huvudfråga och en efterkommande följdfråga. Jag har valt att dela in de svar frågorna resulterade i, under tre kategorier av svar; ”färdighet” och ”mental” och ”rest”.

- Under kategorin ”färdighet” har jag klassificerat de svar som på olika sätt ger konkreta, tekniska svar eller lösningar.
- Under kategorin ”mental” har jag grupperat de svar som vars innebörd på något sätt går att hänvisa till själsliga eller psykologiska aspekter och synpunkter.
- Under kategorin ”rest” har jag samlat de svar jag bedömt och ansett inte kunna sätta under någon av tidigare kategorier. Dessa svar har bestått av ord, begrepp, talesätt och uttryck som är subjektivt laddade, (erfarenhet, kunskap, kritik), eller för mig tolkningsmässigt alltför öppna, neutrala, oprecisa eller odefinierade (gett allt, försökt lösa det, kritik).

Jag har valt att först presentera respektive fråga och dess svarsresultat, för att därefter ge kommentarer och analys.

4.3 Presentation

Fråga nr 6 löd: har du några mål med din undervisning, och i så fall vilket eller vilka?

På huvudfrågan svarade 10 ja.

På följdfrågan svarade man:

Färdighet: **58%** (19/33)

Mental: **30%** (10/33)

Rest: **12%** (4/33)

Det första att konstatera är att alla anser sig ha ett mål med sin undervisning. Senare kan också konstateras att de mål som redovisades resulterade i en majoritet av svar som betecknas som "färdighet". Är det så att lärare i första hand prioriterar att tillgodose konkret mätbara och synliga syften i sitt mål med sin undervisning? Kan det ses som ett slags förtydligande (för sig själv som lärare) av de uppgifter man tilldelar sig, eller är det ett sätt att för sin egen skull vilja kunna kontrollera och utvärdera sin prestation? Kan det visa på en svårighet och, eller ovana i att formulera andra mål, både för sig själv och för sina elever?

Fråga nr 7 löd: upplever du någon skillnad i ditt tillvägagångssätt att undervisa nu i jämförelse med hur du arbetade i början av din tid som pedagog? Om du gör det, hur visar det dig?

På huvudfrågan svarade 10 ja.

På följdfrågan svarade man;

Färdighet: **37%** (14/38)

Mental: **53%** (20/38)

Rest: **10%** (4/38)

Även här svarade samtliga jakande på huvudfrågan. Vad som är mer intressant att se den överrepresentation av svaren som samlats under kategorin "mental". Hur kan detta tolkas? Beror det på att de mentala erfarenheterna kräver större av uppmärksamhet på grund av en antagen komplexitet och därför blir tydligare? Är det brister på mentala erfarenheter och situationer i början av den pedagogiska karriären i jämförelse med de tekniska som gör att pedagogerna uppfattar denna skillnad? Eller är det de mentala erfarenheterna och lärdomarna som har betytt mest ur rent egoistiska avseenden och därmed blivit fler och därmed uppmärksammas mer av pedagogerna? Kan man ur detta uttyda att rent teoretiska och tekniska kunskaper vi ges i vår utbildning som lärare är mer tillgodosedda än förberedelser inför kommande mentala och psykologiska krav?

Fråga 8 löd: känner du att du någon gång stött på problem i din lärarroll, och i så fall, hur har du tacklat dessa?

På huvudfrågan svarade 9 ja, 1 nej.

Av dem som svarade ”ja” har jag fått exempel på vad de upplevt för typ av problem:

Färdighet:	33%	(3/9)
Mental:	45%	(4/9)
Rest:	22%	(2/9)

Som svar på följdfrågan ”hur de tacklat dessa” svarade man:

Färdighet:	17%	(4/24)
Mental:	46%	(11/24)
Rest:	37%	(9/24)

Att 9 av 10 svarar jakande på huvudfrågan tolkar jag som att de svarande har en insikt i vad läraryrket innebär, men det nekande svaret har jag svårt att förhålla mig till. Hur kan en lärare anse att de aldrig mötts av problem?

På följdfrågan får återigen kategorin ”mental” flest svar. Är detta ett svar på att de problem lärare ställs inför oftast handlar om mentala hinder, eller är det ett svar som istället visar på att vi lätt väljer att psykologisera problem?

Kategorin ”rest” får också många svar, vilket eventuellt kan tolkas som ett tecken på att lärare har svårt att tydligt och konkret definiera vad problemen egentligen är.

Jag avstår från att kommentera de exempel på problem som redovisas, då min enkätfråga inte innehöll önskemål om redogörelse för sådana.

Fråga 9 löd: Vad anser du i din roll som lärare vara viktig att bistå eleverna med? Vänligen skriv ned max fem punkter samt kortfattad förklaring.

Färdighet:	49%	(27/55)
Mental:	46%	(25/55)
Rest:	5%	(3/55)

Utifrån min undersökning anser lärarna att kategorierna ”färdighet” i jämförelse med ”mental” i stort sett är lika viktiga att bistå med.

Fråga 10 löd: har du själv tagit lektioner av någon eller gått ytterligare kurser efter din examen? I så fall i vilken form, och vilket syfte hade du med det?

På huvudfrågan svarade 9 ja, 1 nej.

Som svar på följdfrågan:

Färdighet:	58%	(11/19)
Mental:	37%	(7/19)
Rest:	5%	(1/19)

Majoriteten uppger att de med sina vidare studier syftat till att stärka sina rent tekniska färdigheter, men många anger också att syftet har varit att få större mentala insikter. Det som är tydlig är att svaren här är mycket tydligare och lättare att placera under respektive klassificeringskategori. Formuleringarna är entydiga i sin betydelse och ger inte utrymme för tolkningar.

4.4 Jämförelser av olika frågors svar

Respektive frågas svar ger i sig upphov till olika tankegångar, tolkningsalternativ och tolkningsmöjligheter, men de tål också att ställas mot varandra.

Jämförelse av svar på följdfråga 6 (undervisningens mål) respektive 9 (läraryrollens uppgift).

	Fråga 6	Fråga 9
Färdighet	58%	49%
Mental	30%	46%
Rest	12%	5%
Totalt antal svar	33	55

Det man tydligt har preciserat som ”mål” med sin undervisning, verkar inte stå i full jämförelse med det man anser ”vara viktigt att bistå sina elever med”. Utgör lärarens mål en tanke om vad undervisning *borde* innebära, och insikten om vad lärarrollen *faktiskt* innebär ett annat? Eventuellt kan skillnaden förklaras av konstateranden utifrån respektive lärares erfarenheter.

Jämförelse av svar på följdfrågor 7 (förändring av tillvägagångssätt) respektive 8 (problem).

	Fråga 7	Fråga 8
Färdighet	37%	17%
Mental	53%	46%
Rest	10%	37%
Totalt antal svar	38	24

Det lärarna beskrivit som skillnad i sitt sätt att arbeta med den erfarenhet de tillskansat sig står att jämföra med hur de väljer att tackla upplevda problem i sin lärarroll. Den färdighet man ansett sig ha erhållit som erfarenhet, verkar inte upplevas som ett instrument som används för att tackla problem.

Jämförelse av svar på följdfrågor 7 (förändring av tillvägagångssätt) respektive 10 (vidareutbildning).

	Fråga 7	Fråga 10
Färdighet	37%	58%
Mental	53%	37%
Rest	10%	5%
Totalt antal svar	38	19

En majoritet av svar visar att det främst är mentala erfarenheter man gjort under sin tid som lärare. Varför har då inte samma majoritet valt att också vidare utbilda sig inom området? Finns det en fördom om att ”erfarenhet” är något vi bedömer och värderar enbart utifrån egna upplevelser, och därmed inte på samma sätt, som tekniska färdigheter, kan studera vidare?

4.5 Övrig iakttagelse

Förvånansvärt få av svaren har öppnat för, efterlyst eller beskrivit någon form av samtal, kommunikation, rådfrågan eller samarbete med kollegor eller institution. Få har preciserat det som mål eller verktyg i sin pedagogik. De få svar som noterats är från *fråga 5*, kunskap jag fått från kollegor (1), *fråga 6*, kommunikation (1) och *fråga 8b*, samtal, dialog med eleven (3).

Diskussion

De svar jag fått från undersökningen jag gjort har, i kombination med litteraturen jag tagit del av, får mig att inse att man som lärare ställs inför en högst varierad och dynamisk uppgift. Både Strahan (1990) och Säll (2000) har gjort undersökningar som svarar på vilka förväntningar och krav en lärare har att leva upp till, och förväntningarna förklaras komma från olika håll, från lärare själva och från elever. Min egen tolkning av svaren jag fått in är att det över lag verkar vara lättare att formulera tekniska och konkreta ”mål för en lärare”, men att insikten om ”vad som förväntas och vad som anses behövas för att fylla totaluppgiften av att vara lärare” är betydligt större och vidare i sin beskrivning. Det är möjligt att här ställa frågan om lärare i sin utbildning faktiskt ges en rättvis och realistisk bild av vad läraryrket innebär? När lärarna väl kommer ut och arbetar har de en god teknisk kunskap om instrumentet, men yrkessituationen innebär även att möta människors personligheter och att utifrån dem kunna få till en fungerande och givande undervisning. Den sociala kompetensen och psykologiska medvetenheten verkar vara något man som lärare till stor del får lära sig på egen hand. Att de lärare jag hade med i min undersökning till stor del svarar att ”att undervisa är en större uppgift än att bara presentera teknik” ser jag som att de insett att yrket innebär just detta. Kanske kunde de redan under sin utbildning ha fått mer förberedelse inför detta faktum? Gordon (1974) talar om myter om beskriver en bild av idealläraren, men enligt min undersökning finns inget som talar för att dessa skulle hållas vid liv av de lärare som deltagit i undersökningen.

Begreppet ”lärarroll” kan associera till att läraren behöver vara tvungen att spela ett slags spel då han eller hon utövar sitt yrke. Denna roll påverkas självklart av de krav och påtryckningar en lärare upplever, men är enligt Maltén (1995) också beroende av vilken människosyn en lärare har. Människosynen påverkar lärarens sätt att undervisa och ger tydliga konsekvenser. Härifrån jag har kunnat dra en parallell till min enkätundersökning, vilken visar att vad lärare bedömer sin erfarenhet till största del bestå av, är psykodynamiska iakttagelser. ”åren på banan” har till exempel lärt dem att vara mer ödmjuka både inför sig själva och sina elever. Lärare uppmanas också av Maltén att aktivt och medvetet arbeta för att för sig själva tydliggöra sina tankar, erfarenheter och planer. Jag håller här helt med. Svaren jag fick in var i vissa fall väldigt klara och tydliga, och i andra mer diffusa och relativt innehållslösa. Vissa ord och fraser kanske kunde låta bra att uttrycka, men innehöll egentligen ingen konkret information eller mening alls. Att då faktiskt tänka igenom sitt syfte och formulera det för sig själv verkar vara på sin plats. Som lärare tror jag att man hela tiden måste arbeta på en enkelhet och osentimental syn på sitt arbete, och med det följer förhoppningsvis ett klarsynt sätt att uttrycka sig. Kveli (1994) finner likheter i en lärares och en forskares arbetssätt, vilken jag håller med om och tycker verkar logisk och också kan relatera till i svaren i min undersökning. Det hela grundar sig i att sätta upp teorier och hypoteser som sedan utsätts för test. Jag vill dock här påpeka en möjlig skillnad: en forskares resultat kan verka lättare att konkret validitetstesta än en lärares.

En fråga jag hade i början av mitt arbete var om lärare på något sätt hade utvecklat sitt undervisningssätt i förhållande till den erfarenhet de tillskansat sig. Svaret blev att ja, de anser att erfarenheten spelar stor roll. Alla tycker att deras erfarenhet påverkar deras sätt att undervisa, men sen till att försöka bedöma eller värdera erfarenheter tror jag är väldigt svårt och kanske näst intill en omöjlighet. I de olika avsnitt där jag på något sätt behandlar begreppet erfarenhet återkommer jag till den slutsatsen. Förutsättningarna för lärares arbete är aldrig statiska eller konstanta vilket gör att varje möte med elever utgör en ny situation och erfarenhet. Vad som därur kan följa är ett val mellan att lära sig av och analysera den nya erfarenheten, eller att låta den bekräfta redan förmodad teori. Hartman (1995) varnar dock för att utifrån den egna beprövade erfarenheten dra generella slutsatser om utbildning i största allmänhet.

Erfarenheter kan ses som något som kan räknas in i begreppet kompetens, och med den utgångspunkten tolkar jag då att vad som kan anses vara kompetens består till viss del av relativa bedömningsgrunder. Teachout (1997) har i en jämförande undersökning visat på vad som kan uppfattas som kompetens. Kvelis syn på kompetens verkar förstärka resultaten av Teachouts studie och hon delar in en lärares kompetens under tre huvudkrav. Samtidigt presenterar Kveli utifrån dessa krav en metod för lärare att arbeta efter, med syftet att kunna utveckla sin kompetens. Metoden uppmanar till att tänka igenom de krav hon presenterar och också att diskutera igenom tankar och funderingar tillsammans med andra. En lärare kan alltså utöka sin kompetens genom samtal och jämförelser med andra lärares iakttagelser och tankar. Detta kan också delvis besvara min fråga, om det finns några slags verktyg för lärare som hjälper dem att undvika att hamna i en statisk pedagogroll, men jag fick å andra sidan inga svar som tyder på att det generellt sker ett sådant arbete.

På de inkomna svaren från min egen undersökning har jag reagerat över att så få av mina svar innehåller någon form av kommunikation. Kanske finns förklaringen till detta i att läraryrket kan vara ett ganska ensamt yrke. Vad lärare beslutar och företar sig är till största del handlingar som bara de själva väljer att utvärdera resultatet av eller inte. Hargreaves (1994) talar om lärarens isolering i sett eget rum, som ger skydd mot både förebråelser och kritik. Nilson (2001) visar på en artikel där samma sak diskuteras. Det jag ser som en möjlig konsekvens av den rumsliga instängdheten är att eventuella missförhållanden riskerar att överhuvudtaget aldrig bli synliga och konkreta. För samtidigt som läraren kan välja att ifrågasätta sina metoder, diskutera med kollegor och elever, ges kanske inte rättvisa förutsättningar och förhållanden för att verkligen måsta förändra. Lärares arbete grundar sig på och skiftar utefter dennes erfarenheter, och erfarenheter har jag ju tidigare konstaterat omöjliga att jämföra och värdera, och hur ska då en lärare kunna bedöma det arbete han eller hon bedriver? Hargreaves tar upp en rädsla att framstå som inkompetent både inför sina kollegor och sig själv. Jag tror att människan av naturen har ett behov av trygghet och bekräftelse. Att då utifrån ett kritiskt perspektiv ifrågasätta sin kunskap och erfarenhet, skulle kunna resultera i en ångest över att inte räkna till.

Kanske är det denna rädsla vi lärare måste välja att möta, lära känna och försöka besvara?

Fortsatt forskning

Frågor att vidare undersöka skulle kunna vara;

Hur man skulle kunna få instrumentallärarkyrket att vara mindre isolerat och ensamt, och finns det överhuvudtaget ett intresse hos lärare att samarbeta?

Om skolor idag arbetar på att förbereda instrumentalpedagoger på den psykologiska medvetenhet som krävs för att utföra arbetet de kommer att möta?

5 Referenser

Ahlstrand, Elisabeth (1995), *Lärares samarbete*, Department of Education and Psychology, Linköping University.

Hargreaves, Andy (1998), *Läraren i det postmodernistiska samhället*, Lund: Studentlitteratur.

Hartman, Sven G (1996), *Lärarens kunskap, traditioner och idéer i svensk undervisningshistoria*, Linköpings universitet, Skapande Vetande.

Illeris, Knud (1976), *Problemorienterad och deltagarstyrd undervisning*, Lund: Berlingska Boktryckeriet.

Kveli, Anne-Marie (1994), *Att vara lärare*, Lund: Studentlitteratur.

Svenska Akademien (2006), *Svenska Akademiens Ordlista över svenska språket*, Stockholm, NordBook, Norge

Maltén, Arne (1995), *Lärarkompetens*, Studentlitteratur, Lund

Säll, Evelyn (2000), *Läraryrollens olika skepnader; estradör, regissör och illuminatör*, Department of Education, Uppsala University, Uppsala

Kristenson, Maria & Gustafson, Ulla-Carin(1998), *Lärare och värderingar*, Examensarbete, Kungliga Musikhögskolan, Stockholm

Nilsson, Johanna (2001), *Vad är lärarkompetens?*, Examensarbete inom musklärarytutbildningen, Kungliga Musikhögskolan, Stockholm

6 Appendix

Appendix A. Kopia av enkäten som överlämnades till lärarna

Enkät, som grund inför eventuell uppföljande intervju.

1. Ditt namn och ålder (vid eventuellt citat kommer du vara anonym)
2. Vad har du studerat, vilken är din grundutbildning?
3. Hur länge har du undervisat, och i vilket eller vilka ämnen?
4. Är du, eller har du själv varit aktiv musiker? Beskriv isåfall på vilket sätt.
5. Grundar du din pedagogik på någon skola eller filosofi, isåfall vilken?
6. Har du något eller några mål med din undervisning? Vilket, eller vilka?
7. Upplever du någon skillnad i ditt tillvägagångssätt att undervisa nu, jämfört med hur du arbetade i början av din tid som pedagog? Om du gör det, hur visar det sig?
8. Känner du att du någon gång stött på problem i din lärarroll? Och isåfall, hur har du tacklat dessa?
9. Vad anser du i din roll som lärare vara viktigt att bistå eleverna med? Vänligen skriv ned max fem punkter samt kortfattad förklaring.
10. Har du själv tagit lektioner av någon eller gått ytterligare kurser efter din examen? Isåfall, i vilken form och vilket syfte hade du med det?